

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 2. Quæ causa requiratur pro dispensatione legis superioris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

ditum petentem dispensationem sine causa peccate eodem genere peccati quo peccat superior illam concedens; quia petit rem intrinsece malam. Contingere autem potest, ut excusetur subditus, si ignorantia inuincibilis labore, & non excusetur superior cognoscens causam non adesse. Et contra contingere potest, ut excusetur superior putans esse causam, cum tamen subditus non excusetur, qui optime notauit causam non adesse, sic Suarez lib. 6. cap. 18. n. 12. & 13. Basil. de Leon lib. 8. cap. 14. n. 7. Cum autem superior cognoscat causam non adfuisse ad dispensandum, dispensationem datam tenetur reuocare, quia semper tenetur consulere, ut subditi uniformiter uiuant, & legibus communibus æqualiter obligentur, nisi iusta causa excusetur intercedat: sic Basilus supra.

7 Iniquis secundo, an utens dispensatione sine causa à legillatore concessa in propria lege peccet? Aliqui existimant peccare ad minus uenialiter, tum quia cooperatur dispensationi inique superioris, illam acceptando, tum quia non se conformat aliis subditis. Tum denique, quia superior ipse utens tali dispensatione peccat. Ergo, sic Couarr. in 4. decret. 2. part. c. 6. §. 9. n. 7. Ledesma 2. p. 4. q. 17. art. 3. fol. 204. col. 3. Sanchez lib. 8. disp. 18. num. 12. Salas disp. 20. sect. 6. num. 59. & alij apud ipsos.

8 An credo satis probabile esse sic utentem dispensatione ualida non peccare, nec uenialiter; sic ex communi Canonitarum tradit Emanuel tom. 1. reg. 99. q. 22. art. 4. Summa corona. cap. 11. de cognoscend. peccat. n. 32. Viuald. appendice ad canonicos, cap. 12. n. 8. & 21. Nauarr. cap. 12. n. 57. Basil. de Leon lib. 8. cap. 14. n. 5. Suarez lib. 6. cap. 19. n. 14. Valquez disp. 17. 8. cap. 4. Salas num. 60. & alij plures ab eisdem relati. Et ratio est efficax, quia nec peccat contra legem positam, quæ iam non est, neque etiam contra naturalem, quia dispensatus non tenetur ex iure nature se aliis conformare; habet enim causam legitimam exemptionis, scilicet dispensationem ualidam, etiam si illicite obtinuit, in quo est ualde diuersa ratio subditi, & superioris. Superior namque utens dispensatione sibi sine causa in lege concessa, peccat quia tenetur dispensationem reuocare, & potest à subdito non incumbit tale onus. Neque etiam esse potest peccatum, quia cooperatur dispensationi inique à superiore concessæ, quia solum cooperatur, cum petit, petita iam, & concessa uisur illa, qui usus non uidetur specialiter esse prohibitus.

§. II.

Quæ causa requiratur pro dispensatione legis superioris.

- 1 In lege diuina, & naturali qualibet dispensatio sine causa inuálida est.
- 2 Idem est de dispensatione inferioris in lege superioris.
- 3 Aliqui temperant, nisi inferior habeat plenitudinem potestatis. Sed reijciuntur.
- 4 Secundo limitant alij, nisi in facultate dispensandi exprimantur nomina eorum quibus dispensatio est concedenda, & non exprimat causa cognitio. Sed non admittitur limitatio.
- 5 Tertio limitant alij, nisi bona fide inferior processerit, existimans adesse causam. Sed non approbatur.
- 6 Inferior dispensans in lege superioris absque causa, mortaliter peccat.
- 7 Non potest certa regula definiti, quæ sit legitima causa dispensandi in legibus superioris.
- 8 Stante iusta causa dispensandi affirmant plures obligatum esse superiore dispensare.
- 9 Aliquando tenetur dispensationem concedere, aliquando potest negare.
- 10 Quando hoc contingat.
- 11 Delegatus tenetur ne dispensare, quoties adest causa sufficienti Sub distinctione respondet Sanchez.
- 12 Alter distinguendum est.

1 Dico primò, in lege diuina, seu naturali, qualibet dispensatio facta ab humano legislatore sine causa, inuálida est. Quare si Pontifex in uoto, iuramento, matrimonio rato, & residua pastorum, sine causa dispenderit, nulla erit eius dispensatio. Quia non accepit à Deo potestatem dispensandi pro libito, sed iusta causa intercedente; aliàs non esset potestas in edificationem, sed in destructionem concessa, neque censendus esset dispensator fidelis, & prudens, sed potius imprudens, & infidelis. & ita Theologi docent cum D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 21. Canonistæ cum glossa cap. non est. uerbo adimplere, de uoto. Valquez disp. 178. cap. 3. n. 17. Sanchez lib. 8. disp. 17. num. 3. Salas disp. 20. de leg. sect. 4. n. 30. Suarez lib. 6. de uoto, cap. 17. & alij innumeri ab eisdem relati.

2 Dico secundò, Dispensatio inferioris in lege superioris inuálida est, si facta sit absque causa legitima, ita communis uarietas; pro ut uidere est ex innumertis, quos referunt, & ferat, de Castro Sum. Mori. Pars. 1.

quantur Sanchez illa disp. 17. num. 4. Couarr. 2. p. 4. cap. 6. §. 7. n. 11. Salas disp. 20. de leg. sect. 4. n. 31. Valquez disp. 178. cap. 3. n. 17. Valent. disp. 7. q. 5. p. 9. Basil. cap. 14. n. 8. Barbosa 2. p. de potestate Episcopi, alleg. 33. n. 3. Ioan. Sanchez disp. 54. select. n. 38. Ratio est, quia non censetur superior potestatem concedere, nisi pro dispensatione rationabili. Ergo inferior aliter dispensans excedit commissionem, & mandatum; & consequenter nulla est eius dispensatio. Ex quo fit dispensationem Episcopi, vel Archiepiscopi, in legibus Concilij prouincialis sine causa datam nullam esse; quia est dispensatio in legibus superioris, ut docet multis relatis Sanchez disp. 17. n. 36. Salas de legib. sect. 4. n. 45. & nos diximus supra.

3 Temperant tamen aliqui hanc doctrinam, nisi inferior habeat plenitudinem potestatis à superiore concessam, qualis habeat Legatus à latere in casibus sibi à Pontifice commissis, sic Eman. in summ. tom. 2. in 2. edit. cap. 24. concl. 3. num. 5. Quia tunc uidetur reputandus, ac ipse legislator, cuius dispensatio absque causa ualida est. Sed hæc limitatio merito reijciuntur à Sanchez pluribus relatis, disp. illa 17. n. 5. quia non est presumendum sic concessam esse potestatem, esto possit illam sic concedere; posset enim Pontifex concedere facultatem dispensandi in suis legibus, taliter quod data dispensatio sine causa teneat, sic Salas disp. 20. sect. 4. n. 32. est enim dispensatio in re propria.

4 Secundo temperant alij, nisi in potestate dispensandi exprimentur nomina eorum, quibus dispensatio est concedenda, nulla facta mentione cognitionis causæ; quia tunc dispensans censetur metus executor, & præsumere debet committentem certiore esse factum de dispensationis causis, sic relato Felino, Speculatore, Garibay, docet Sanchez n. 6. At licet hoc sit probabile, mihi tamen probabilius apparet teneri causas dispensationis inuestigare, quia absolute ipse dispensat. Quòd uero potestatem concedens nullam fecerit mentionem de causarum cognitione, non arguit omitterendam esse; cum à iure ipso moneatur dispensans debere causas dispensationis examinare, idque merito Princeps debet supponere.

5 Tertio temperant, nisi bona fide inferior Prælati procedat, existimans adesse causam legitimam, cum tamen non sit. Quia non est credendum aliam esse Pontificis mentem circa suas leges, & Dei circa suas; siquidem hac ratione serpulosis obuiatur, & conscientia securæ redduntur, & gesta à Prælati firma permanent, quæ omnia rectæ Ecclesiæ gubernationi conducunt. sic docet Sanchez lib. 8. disp. illa 17. num. 8. cum Azor lib. 7. institut. moralium, cap. 29. quest. 6. consentit Ioann. Sanchez in select. disp. 54. num. 39. At hæc limitatio mihi non probatur. Tum quia ad rectam gubernationem Ecclesiæ non pertinet firmare dispensationes sine causa, sed illas excusare; aliàs pertinere etiam ad rectam gubernationem, ut quoties dispensandi putarent bona fide nullam sibi dispensationem esse necessariam, ualidos actus efficerent, nulla adhibita dispensatione, & sic contrahentes bona fide in gradibus prohibitis ualide contraherent, quod non est admittendum. Tum quia allegantes superiorem absque legitima causa dispensasse audiuntur, etiam si superior bona fide processerit. Ergo signum est manifestum, bonam fidem dispensantis non firmare dispensationem, & ita tenet illa sect. 4. n. 37. Basilus lib. 8. cap. 14. n. 8.

6 Dico tertio, Dispensatio inferioris in lege superioris data sine causa peccatum mortale est, & consequenter illam petens, & utens peccat mortaliter. Et idem à fortiori est in dispensatione de uotis, & iuramentis, & omni iure diuino, & naturali, quia usurpat alienam iurisdictionem, & facit actum iriurium: sic omnes Doctores, ut testatur Salas disp. 20. de legib. sect. 6. n. 59. ubi aduertit ex leuitate materiz aliquando posse esse ueniale petere, & concedere talem dispensationem, sicuti esse potest, uolatio uoti, & cuiuslibet alterius legis sub mortali obligantis.

7 Sed inquirens, quæ sit legitima causa ad dispensationem in legibus concedendam?

Respondeo non posse certa regula definiti, sed multum ex arbitrio prudentis pendere, quia ponderare debet qualitatem personarum, ex qua sæpe oritur sufficiens causa dispensationis, eo quod ad commune bonum pertineat personas excellentes gratas habere, ut dixit D. Thomas 1. 2. q. 63. art. 2. ad 2. & Trident. sess. 24. c. 5. de reform. attendere etiam debet pietatem, necessitatem, utilitatem dispensationis: nam pro maiori, uel minori utilitate, pietate, & necessitate dispensatio facilius concedi potest. Semper tamen dispensatio cedere debet in bonum publicum, quia est actus potestatis publicæ, & iurisdictionis communis. At cum lex pro bono publico statuta sit, pro bono publico est relaxanda, & tradit Panormitanus in cap. multa, de præbendis. num. 8. Sotus 1. de instit. quest. 7. art. 3. & colligitur ex Trident. sess. 25. cap. 28. de reformat. Non tamen requiritur, ut causa, ob quam conceditur dispensatio, immediate bonum commune respiciat, sufficit si mediate ad illud ordinetur, quatenus bonum particularis personæ in bonum communis referatur; expedit enim reipublicæ aliquas gratias, & exemptiones aliquibus facere, ut sic alij excipientur ad bene merendum de re publica. Adde legislatori competere singulorum necessitatibus subuenire, quia id communi bono expedit.

DE
BASILIO
ALVARO
TOM. 1.

expedit. Quocirca sæpe ob inopiam mulieris dispensatur in consanguinitatis impedimento, & ob periculum incontinentiæ in voto castitatis, & ob violationem maioris mali in aliqua lege; quæ sunt causæ personarum singularem attingentes: at mediæ ad bonum commune ordinantur, sic aliis relatis docet Sanchez lib. 8. disp. 19. in princ. Salas disp. 20. sect. 8. num. 75. Ballius lib. 8. cap. 14. n. 12. & colligitur satis hæc doctrina ex cap. requisitis, § nisi rigor, 1. quæst. 7. cap. necesse est, 29. dist. cap. ipsa pias, 23. quæst. 4. cap. fraternitas, 34. dist. & Trident. sess. 25. cap. 18. de reform.

8 Inquires secundo, an stante iusta causa dispensationis teneatur superior dispensationem concedere, vel possit illam denegare?

Prima sententia affirmat peccare Prælatum, si non dispense, quoties iubeat iusta causa dispensandi, glossa cap. Domino sancto, verbo necesse, 50. dist. Rebuff. repetit. cap. postulasti, notab. 3. num. 12. Syuell. verbo dispensatio, quæst. 1. in fine. Rosella ibi num. 4. Eman. Saa n. 2. Armilla n. 14. Ioan. Sanchez in select. disp. 43. num. 8. præterea, & alij relati à Thom. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 10. n. 2. quàmque ipse reputat probabilem, & verè probabilis est. Ratio præcipua est, quia potestas dispensandi commissa est Prælati in bonum reipublicæ, & subditorum, Ergo si causa iusta adest excipiendi hanc potestatem, videtur Prælati teneri illam exercere; aliis contra debitum sui muneris faceret. Et consuetudo. Ex iustitia distributionis teneatur Prælati in distributione obligationum communium, & exemptione illarum procedere. Ergo teneatur merita personarum attendere. Ergo si existentibus meritis alicuius, vt eximatur ab onere, & obligatione communi illum non eximat, malè distribuit. Quod si negata vni exemptione, alteri æqualia merita habenti exemptionem concedat, iam videtur penarum acceptor. Ergo peccat. Non declarat autem hæc sententia quale peccatum sit, at attendi meritis gratuite videtur dicendum graue esse.

9 Secunda sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, affirmat aliquando teneri Prælatum dispensationem concedere, aliquando non; sed posse illam iuste denegare. tenet Sanchez supra, plures referens num. 3. Salas disp. 20. sect. 7. num. 70. Suarez lib. 6. de legib. cap. 18. num. 21. Ballius lib. 8. cap. 14. num. 6. & alij apud ipsos. Prior pars conclusionis, scilicet aliquando dispensationem esse debitam, videtur colligi ex cap. Domino sancto, 50. dist. ibi, vt necesse sit illos restaurare in loco honoris, qui per penitentiam reconciliationem recepisse merentur, & ex cap. quanto, in fine, 2. quæst. 4. & ex Trident. sess. 24. cap. 1. vbi prudentia & iudicio ordinarij committitur dispensatio in denunciationibus, quando est probabilis suspicio matrimonium malitiose impediri posse, quod iudicium, & prudentia ad eximendam suspensionem videtur expostulari, non ad negandam, vel concedendam dispensationem cognita suspicione malitiosi impedimenti. Idem etiam colligitur ex sess. 14. cap. 7. vbi de occidente in dispensationem propriam, excedente tamen moderamen inculpate tutelæ, ait Concilium dispensationem ei quodammodo deberi, Fateor has iuris probationes facile solui posse. Quod ergo efficaciter hanc conclusionem partem probat, est ratio pro prima sententia facta, potest enim contingere ita virgens causa boni communis, vel specialis alicuius, vt Princeps, cuius officium est hæc omnia respicere, censetur contra debitum sui muneris procedere, si dispensationem neget; si enim media dispensatione pax reipublicæ obtineretur, & negata destruitur, quis negare potest debere Principem, & reipublicæ gubernatorem dispensationem concedere? Item si dispensandus dispensatione sibi concessa reparat honorem sibi ablatum, quia alia via reparari non potest, vt contingit in femina stuprata, quo modo negati abique iniustitia dispensatio poterit? Secundam partem conclusionis, scilicet non semper debitam esse, probatur primò, quia sæpe in iure dispensatio vocatur indulgentia, cap. 1. de statu monach. in 6. aliquando misericordia, cap. postulasti de cleric. communis, ministr. aliquando gratia, cap. iudici, 1. quæst. 7. fine, cap. licet canon. de elect. in 6. sed indulgentia, misericordia, & gratia non sonant debitum. Ergo. Secundo, dispensatio deberi poterit vel ex aliquo præcepto positivo, vel naturali. ex præcepto positivo non semper debita est; nam dispensatio concedenda est à supremo legislatore, tunc certum est ex præcepto positivo deberi non posse, cum nullis legibus positivis humanis ardeatur. Si autem ab inferiore concedenda est, sæpe eius voluntati committitur dispensatio, vt in cap. ac si clerici, § de adulteris, de iudic. Ergo. Tertio quia esse Princeps teneatur ex suo munere dispensationem concedere, si virgens causa boni communis, aut alicuius particularis intercedat: at sæpe non ita virget, quin etiam virgeat ferè æqualiter causa negandæ dispensationis. Ergo in tali casu & poterit concedere dispensationem, & illam denegare, sicuti contingit in ferenda lege. Non enim semper Princeps cum legem fert obligatur illam ferre, poterat enim alia via bono communi prospicere, aliis quidquid posset facere, ex necessitate faceret: contra leg. quidquid, 40. ff. de iudicis, vbi non quidquid potestati iudicis permittitur, id necessitati iuris subicitur, & notat glossa in c. consulti, verbo gratiam,

de off. deleg. Quare esse potest probabile, adesse causam dispensationis, & non adesse. Ergo in hoc casu non teneatur dispensatio superior, esse possit, quia sequi potest opinionem probabilem.

10 Quod si inquiras, quando sit debita dispensatio? Vno verbo respondeat possunt: quoties bono communi, vel speciali grauitur conducit, neque alia causa in contrarium præponderet, sic Doctores pro sententia secunda relati, specialiter Sanchez, Salas, & Suarez; quando autem id conducit, prudentia, & iudicio superioris relinquendum est. Adde, quoties in iure denotatur causa ad dispensandum, teneatur inferior posita tali causa dispensare, quia tunc instruitur inferior, cui committitur potestas, quomodo illa debeat vti: sic docent Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 10. n. 6. Ioan. Sanchez disp. 43. n. 8. verus, præterea, Suarez lib. 6. cap. 18. n. 21. Salas disp. 20. sect. 7. circa finem. Quapropter teneatur Episcopus dispensare cum clerico, ne residat ratione studij, ex c. cum ex eo, de elect. in 6. quia ibi apponitur hæc causa, ex qua potest dispensari sic relato Ioan. Andr. Decio, Franco docet Sanchez, Suarez, & Salas supra. Item teneatur dispensare in denunciationibus matrimonij, si probatur adesse suspensionem malitiosi impedimenti. Item in interdictis, si id utilitati Ecclesiæ videtur expedire, ob eandem rationem.

11 Ex his inferitur; quid dicendum sit in delegatis. An, inquam, hi teneantur dispensationem concedere, cum viderint adesse causam sufficientem? Thomas Sanchez lib. 4. summa, cap. 14. n. 12. loquens de voto distinguit inter delegatos habentes priuilegium dispensandi in sui fauorem concessum, vel in fauorem dispensatarij. Et de habentibus priuilegium in sui fauorem, negat teneri dispensationem concedere postulantem, eo quod nemo teneatur suo priuilegio vti, & sic excusat regulares nolentes dispensationem votorum concedere penitentibus; quia ipsi non addiunguntur vti suo priuilegio: at si priuilegium concessum sit in fauorem penitentis vt est priuilegium Bullæ, & Iubilæi, affirmat teneri electum Confessarium dispensationem concedere, quia penitens petit ius ex priuilegio sibi concessum: consentit quoad hæc tenendum partem Aragon. 2. 2. q. 88. art. 12. in dubio quod mouet circa 2. conclud. fol. 1041. Vinald. candelab. sacram. 3. p. cap. 14. n. 58. Chapeauilla de casibus, reseruat. q. 2. dist. 17. fol. 2. Summa de voto, q. 5. n. 38. Sapius clauis regia lib. 6. cap. 2. num. 18. fine.

12 At exitimo aliter esse in hac parte distinguendum, aut enim loqui possumus de Confessario, antequam pax dispensatione votorum, vel impedimentorum illum eligat vel facta electione, & ab ipso acceptata: si post factam electionem, & acceptationem denegat tibi Confessarius dispensationem pro qua obrinenda causam iustam habes, infidelis est, & iniustus; quia iam quasi ex iustitia ratione acceptæ electionis obligatus est concedere. Et hoc siue concedenda sit dispensatio ex priuilegio in tui fauorem concessum, vel in fauorem dispensantis. Quia iam ipse priuilegiatus se ipsum obligauit vti priuilegio suo, eo quod electionem acceptauerit. Verum si loquamur antequam ipse Confessarius acceptet electionem sui ad dispensationem concedendam, nullo modo teneatur tibi dispensationem concedere, etiam si confessionem audiat, qua priuilegium concessum per Bullam non est ad actandum Confessarium ad dispensationem concedendam, sed est priuilegium concedens facultatem dispensandi Confessori volenti, non tenenti; aliis quilibet Sacerdos approbatus requisitus per Bullam teneatur confessionem cuiuslibet penitentis, qui illum requirit, audire, quod est sine fundamento dictum.

Aduerto, aliquando posse delegatum teneri consentire electioni de se factæ & dispensationem concedere: nempe, si id iudicauerit grauitur bono dispensatarij expedire, eo quod ab aliis repellitur, & ob repulsum tristarur grauitur; & in petulo peccandi existit, sic Ioan. Sanchez disp. 14. select. n. 17. circa finem.

PUNCTVM IX.

An liceat habentibus potestatem dispensandi imponere aliquam multam pecuniariam, vel onus personalem dispensaturis.

- 1 Si dispensatio est in voto, fieri potest. Et idem est quoties ex onere imposta integratur causa dispensationis.
- 2 Causa legitima ad dispensandum intercedente nequit Prælati, siue inferior, siue superior multam imponere: qui defendam.
- 3 Resoluitur in casibus, in quibus debetur dispensatio non potest multam imponi; sed in illis, in quibus denegari potest.
- 4 Inferior non potest sub onere aliquo, & pecuniaria multa dispensationem concedere, vt probabilis defenditur.
- 5 Proponitur obiectio, & sic illi satis.

1 Si dispensatio sit in voto, nemini est dubium id fieri posse. Quia tunc dispensans non imponit obligationem, sed ipse dispensandus sibi illam assumit. Item si causa iusta dispensandi